Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Väestöliitto kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoon liittyen.

Väestöliitto toimii Suomessa myös YK:n väestörahasto UNFPAn yhteistyökumppanina ja siksi asiantuntijalausuntomme käsittelee, lausuntopyynnön mukaisesti, myös UNFPAn roolia.

Väestöliitto kiittää, että Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko jatkaa Suomen kehityspolitiikan pitkäjänteistä linjaa tunnustaessaan naisten ja tyttöjen oikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet yhdenvertaisuuskysymyksenä ja keinona vähentää köyhyyttä ja edistää sekä työllisyyttä että talouskasvua (s. 23). Kehitysyhteistyömäärärahojen kaventuessa on erityisen tärkeää, että Suomi panostaa sellaiseen kehitysyhteistyöhön, jonka avulla on mahdollista kiihdyttää kestävän kehityksen, yhteiskuntien vakauden ja tasa-arvon vahvistumista. Suomen kannalta kustannustehokasta kehitysyhteistyötä on sellainen, jossa Suomen poliittisella ja taloudellisella tuella on merkittävä lisäarvo.

Väestöliitto kiittää myös siitä, että selonteko vahvistaa Suomen tuen YK:n väestörahasto UNFPAlle. UNFPA on maailman johtava seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia edistävä toimija, joka toimii yli 150 maassa niin kehitys- kuin humanitaarisena toimijana. Suomi on UNFPAlle tärkeimpiä rahoittajia ja kumppaneita, ja tämän myötä Suomella on järjestössä myös vaikutusvaltaa. Suomi tukee UNFPAssa teemoja, joita monet muut maat eivät halua rahoittaa, kuten sukupuolistunut- ja seksuaaliväkivalta, kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus, sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen kehollinen itsemääräämisoikeus kuten oikeus moderniin ehkäisyyn. Suomen tuki UNFPAlle on strategisesti järkevää, sillä samansuuruinen tuki suuremmille YK-järjestöille olisi vain häviävän pieni osa niiden budjettia.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet sisältävät mm. pääsyn terveystietoon ja -palveluihin, kuten ehkäisyyn sekä raskauden ja synnytyksen aikaiseen hoitoon. Tämä mahdollistaa sen, että jokainen voi tehdä itselleen edullisia päätöksiä vapaasti ja vastuullisesti. Lisäksi oikeudet kattavat seksuaali- ja sukupuolistuneen väkivallan vastaisen toiminnan. Tällä hetkellä maailmassa on noin 250 miljoonaa naimisissa olevaa naista, jotka haluaisivat käyttää modernia ehkäisyä, mutta heillä ei ole siihen mahdollisuutta (UNFPA). Lähes puolet kaikista raskauksista on suunnittelemattomia (WHO). Joka toinen minuutti nainen tai tyttö kuolee estettävissä olevaan raskaus- tai synnytyksen aikaiseen komplikaatioon. Lisäksi WHO:n mukaan kehittyvissä maissa 30 % koulun keskeyttäneistä tytöistä tekee sen suunnittelemattoman raskauden takia. Kyse on siis vakavasta ihmisoikeuskysymyksestä, mutta myös perustavanlaatuisesta kehityskysymyksestä. Ilman seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita naisten ja tyttöjen on mahdotonta opiskella, käydä töissä ja osallistua yhteiskuntiensa kehittämiseen.

Lisäksi Väestöliitto on erittäin iloinen siitä, että selonteon mukaan ihmisoikeuksia edistetään aiempien painotusten mukaisesti: mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia vahvistaen. Selonteko mainitsee myös ihmiskaupan vähentämisen tärkeäksi teemaksi (s. 21).

Väestöliitto

On tärkeää, että kirjauksen mukaisesti Suomen kaikessa kauppa- ja kehityspoliittisessa toiminnassa kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja edistetään tasa-arvoa. Se, miten ihmisoikeuksia ja varsinkin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksia edistetään kansainvälisen kaupan ja viennin keinoin, pitäisi selventää. On pidettävä mielessä, että myös kauppa- ja vientipolitiikalla on merkitystä tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Väestöliitto kiittää myös selontekokirjauksesta, jonka mukaan järjestöillä on tärkeä ja kasvava rooli kehitysyhteistyön toteuttajina ja että järjestöjen työ nähdään oleellisena toimivan demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan edistämisessä. Tämä on erityisen tärkeää aikana, jona maailmanlaajuisesti kansalaisyhteiskunnan tila kapenee sekä seksuaalioikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa vastustava anti-gender-liike vahvistuu. Väestöliiton mielestä on tärkeää, että kansalaisjärjestöjen edustajia kuullaan aidosti poliittisissa valmisteluprosesseissa ja otetaan jäseneksi Suomen kansainvälisiin valtuuskuntiin.

Väestöliitto suosittelee kiinnittämään seuraaviin Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa koskeviin asioihin huomiota:

1. **YK:n väestörahasto UNFPA mainitaan selonteossa naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämisen keskeisenä toimeenpanijana. Tämän tulee näkyä myös Suomen kehitysrahoituksessa.** Viime vuosina Suomi on lopettanut humanitaarisen tuen UNFPAlle (mm. Ukrainan tuki loppui joulukuussa 2023 ja tuki Syyrian työlle 2022), pienentänyt yleisrahoitusta (30 miljoonaa 2023 vs. 25 miljoonaa 2024) sekä lopettanut tukea maatason työlle (mm. Somalia ja Myanmar). Kehitysrahoituksen tulee vastata selonteon painopisteitä, joten UNFPAn yleistuki tulee jatkossa turvata lisäleikkauksilta ja humanitaarista rahoitusta tulee kohdentaa UNFPAn työhön mm. Ukrainassa ja Afganistanissa.

2. **Sukupuolittunutta- ja seksuaaliväkivaltaa ehkäiseviä sekä ihmiselämiä pelastavia seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja tulee vahvistaa osana Suomen humanitaarista työtä.** Naiserityiset tarpeet, kuten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut sekä naisten ja tyttöjen suojelu sukupuolistuneelta- ja seksuaaliväkivallalta ovat olennainen osa tehokasta humanitaarista apua. Kuitenkin vain 3 % kaikesta humanitaarisesta rahoituksesta kohdistuu seksuaali- ja lisääntymisterveyden turvaamiseen. Siksi Suomen tulee panostaa tähän työhön. **YK:n väestörahasto UNFPA** on ainoana YK-järjestönä vastuussa näiden edistämisestä YK-koordinaatiossa humanitaarisissa kriiseissä. Suomen tulee siksi kohdentaa humanitaarista rahoitusta UNFPAlle, jotta naisten ja tyttöjen tarpeisiin vastataan ja Suomen sitoumukset toimeenpannaan tarvittavalla tehokkuudella.

3. **Suomen tulee edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutumista ja vaikuttaa aktiivisesti ja johdonmukaisesti kansainvälisissä yhteisöissä kuten EU:ssa, YK:ssa ja NATOssa,** jotta jokaisella on oikeus päättää vapaasti ja vastuullisesti omaan lapsilukuun, puolisoon, ehkäisyyn ja identiteettiin liittyvistä asioista.
   On tärkeää, että Suomi toimii vastavoimana tasa-arvokehitystä hidastavalle ja jarruttavalle anti-gender-liikkeelle. Suomen omaan historiaan kuuluu taloudellisen ja poliittisen vakauttamisen saavuttaminen mm. sukupuolten välistä tasa-arvoa edistämällä ja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin panostamalla. Tämän takia Suomella on erityistä uskottavuutta globaalisti näiden teemojen puolestapuhujana.

4. **Suomen täytyy panostaa johdonmukaisesti tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistävään kauppapolitiikkaan ja vienninedistämiseen**. Kansainvälisen kaupan vahvistaminen ja suomalaisten yritysten jalansijan saamisen tukeminen kehittyvissä maissa sekä viennin edistäminen ovat korostuneita selonteossa. Tämän takia on erityisen tärkeää, että Suomi panostaa aidosti tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistävään kauppapolitiikkaan. On tärkeä teettää arvio Suomen

vienninedistämisen vaikutuksista tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin ja arvion löydöksien avulla puuttua mahdollisiin epäkohtiin. Lisäksi on erityisen tärkeä muistaa, että naiset eivät voi osallistua koulutukseen ja työelämään, ellei heidän seksuaali- ja lisääntymisterveystarpeensa täyty.

5. **Vähintään 85 prosenttia uusista kehitysyhteistyöhankkeista tulee sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita**, mihin EU:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet. Tasa-arvorahoituksen mitattavuutta selkeytetään niin, että seurattavuus on nykyistä parempaa ja vertailukelpoisempaa.

Lisätiedot:

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja, Väestöliitto
eija.koivuranta@vaestoliitto.fi

Elina Korhonen
kansainvälisten asioiden johtaja, Väestöliitto
elina.korhonen@vaestoliitto.fi